

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ XXIX МЕЂУНАРОДНОГ ФЕСТИВАЛА ЕТНОЛОШКОГ ФИЛМА

XXVIII међународни фестивал етнолошког филма одржан је у времену од 13 до 16. октобра 2020. у тзв. *онлајн* формату. Разлог томе је светска пандемија корона-вируса (Ковид-19), која је избила почетком године и успела да највећи број јавних манифестација у свету буде одржан на овај начин.

Позив за учешће на овогодишњем Фестивалу упућен је почетком марта и трајао је до 31. маја 2020. Стигао је укупно 121 филм, а захваљујући „скаутирању“ овогодишњег селектора Фестивала Владимира Перовића анимирали смо још неке ауторе и продукције. Посебно нам је као користан извор информација био реномирани Фестивал етнографског филма у Гетингену (Немачка), на који смо претходно планирали и да пошаљемо свог селектора, али је због пандемије у међувремену и овај догађај одржан у онлајн формату, а ми смо добили приступ за гледање филмова са овогодишње продукције.

На Фестивалу су учествовале продукције из 27 земаља. Током четири фестивалска дана приказано је укупно 47 наслова, уз једну колаж-презентацију рада Друштвеног центра „Кров“ и једно линковање ка филму који је илустровао садржај текста Силвије Дивеки (Словачка) у каталогу Фестивала. Главни програм Фестивала је подељен у четири целине — такмичарска селекција у оквиру које је приказано 24 филмско остварење, информативни програм с 12 остварења, док су у студентску категорију ушла четири филма. Специјални програми, као посебна категорија Фестивала обухватили су: 1) Четири филма из продукције Добривоја и Добриле Пантелић (а поводом недавне смрти Добривоја Пантелића); 2) Три ТВ емисије поводом јубилеја 50-годишњице Научног програма Радио Телевизије Србије; 3) Представљање активности Друштвеног центра „Кров“ (везаног за активности Центра за визуелну антропологију и Колектива „Византроп“). Због сасвим ограничене могућности окупљања „уживо“ одустали смо од одржавања округлог стола Фестивала за ову годину.

На жалост, поједини специјални програми који су претходно били најављени на Савету Фестивала нису могли бити реализовани. Већ другу годину узастопно нисмо могли да реализујемо два програма. Аутори изложбе фотографија из Словеније „Културе које нестају“ (продукција за National Geographic) нису могли да стигну на Фестивал због уведених епидемиолошких мера у региону. Такође, ни колеге с Универзитета Масарик у Брну (Чешка) нису могли да дођу и реализују радионицу „Документарна лабо-

раторија”. Из истих разлога морали да одложимо представљање фестивала етнографског филма „Кајсијино дрво” из Јерменије. Начелно смо се договорили да ћемо покушати да реализујемо сва ова три одложена програма, на наредном Фестивалу 2021. године.

Овогодишњи слоган Фестивала „У гору, у воду” представља магијску формулу за одагнавање злих сила оличених у временској непогоди која се обрушила на село (веровање у Северозападној Србији). То је наслов истоименог филма Добривоја и Добриле Пантелић приказаног на Фестивалу 2005. године. Пренешено у данашњи контекст овим слоганом и фестивалским садржајем желели смо да одагнамо не само временске, него и све друге зле силе које су се срчиле на нас ове године.

Отварање Фестивала одржано је у кино-сали Етнографског музеја. Тим поводом смо, уз присуство чланова породице Пантелић емитовали њихов филм „У гору у воду”.

Филмови су били доступни за бесплатно гледање током седам дана од почетка Фестивала, односно од 13. до 19. октобра. Због географског ограничавања садржаја, филмови су били доступни само гледаоцима на територији Републике Србије. Изузетак су неколико колега из иностранства који су се посредством међународне асоцијације Фестивала етнографског филма (CAFFE) пријавили и гледали фестивалски програм. Филмови су били доступни преко корисничког налога на онлајн платформи где се приступало преко линкова на сајту Фестивала.

Планирали смо, у сарадњи с општином Стари Град, да се извесни број филмова приказује на отвореном простору, у Студентском парку, међутим, због лоших временских услова у току Фестивала није дошло до реализације тог програма.

Извештај Селектора Фестивала

Ове године Савет Фестивала је изабрао једног селектора: филмског режисера Владимира Перовића. У његовом извештају се наводи следеће:

29. ФЕСТИВАЛ ЕТНОЛОШКОГ ФИЛМА БЕОГРАД ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

Ова година за наш фестивал била је изузетно богата. Само на основу Отвореног позива стигле су пријаве за чак 124 филма, углавном дугометражна и средњеметражна. (Пре позива, током године прикупљани су подаци са разних страна и прегледан је један додатни број филмова.)

У селекцију (главна такмичарска, студентска такмичарска, информативна, специјали) ушла су 52 филма, у укупном трајању од 1449 минута. Усуђујем се рећи да је могло да уђе и 75 филмова, јер понуђени филмови су таквог квалитета! Чак и међу одбаченима има филмова врхунског домета. Није било места за све, одлучивале су нијансе.

То значи да, кроз све приказане категорије, имамо вансеријски јак програм, јер свака од ових категорија доноси изузетне филмове. Овај пут морамо истаћи да и Србија има неколико филмова веома високог квалитета.

Једна од карактеристика јесте и та да аутори углавном не снимају филмове у својим родним земљама него у удаљеним крајевима које истражују. Богатство и разноликост које нуди овогодишњи програм толико је да је гледаоцу довољно да погледа и само половину ових филмова па да завири у буквално сваки кутак земљине кугле. Не сећам се кад смо имали толику репрезентативност. Било кроз земљу продукције било кроз простор (народ) који третирају, филмови овогодишње селекције покривају апсолутно све континенте! Вредно је и то да су продукцијом или тематиком заступљене и све нове државе бивше заједничке земље Југославије.

Опсесивна тема наравно јесте идентитет. Занимљиво је да се за идентитетом трага, и он се доказује и брани, и кроз традиционалну музику – у чак десетак филмова! Песма је моје биће. И ове године имамо и филмове у којима се сукобљавају ново и старо, и у којима модерна цивилизација беспризорно, силеџијски, гази и руши све старо, не само симболички, него и кроз физичко уништавање (Гуангџоу на води – познато...!?).

Аутори приступају на различите начине: од темељног научничког истраживања, учених коментаторских елаборација, сетних поређења изгледа и живота једног места некад и сад, преко неутралног опсервационог метода, све до поетских и филозофских евокација или врло интимистичких приступа...

Уместо закључка: свет са великим задовољством и ишчекивањем шаље филмове за наш фестивал, било на основу отвореног позива за учешће било по личном обраћању селектора. Све то јесте изванредна, обећавајућа најава за јубиларни, 30. фестивал, 2021. године, за који ће својевхватне припреме морати да почну одмах након завршетка 29. фестивала!

29.06.2020.

Владимир Перовић

Извештај студентског жирија Фестивала

Студентски жири, у саставу: Андреј Златовић, Катарина Микљан и Јелена Бећаревић, прегледао је четири студентска филма пријављена за 29. међународни фестивал етнолошког филма. Награду за најбољи студентски филм доделио је делу „Мејлови мојој млађој сестри” режисера Соломона Меконена.

Образложење: Анализа два паралелна, али повезана доживљаја из Етиопије и Немачке, који симболизују релацију Европе и Африке, указује на остатке колонијалних стереотипа, и данас присутних у истој количини као у XX веку. Меконен овим путем у први план доводи наше застареле представе Африке. Визија Европе као спасиоца чија је дужност да помогне Африци у развоју и да јој донесе демократију и ред, која је представљена у филму, указује на овај понижавајући однос, који често иде више на уштрб афричким друштвима него што им помаже. Представа породичног живота даје увид у тежњу једног народа да очува своју културу и језик упркос уплитању запада. Чињеница да су режија, монтажа и продукција обављени од стране само једног човека, чини да овај подухват делује само још импресивнији.

Извештај међународног жирија Фестивала

Жири у саставу: Сњежан Лаловић, редитељ, председник жирија (Република Српска/Босна и Херцеговина), Љиљана Гавриловић, етнолог, члан жирија (Србија) и Тања Брзаковић, редитељ, члан жирија (Србија) донео је следеће одлуке:

Специјално признање за камеру додељено је за филм „Поред ријеке”, Данијел Брага, Daniel Braga Ulvestadd, *By the river* (Аустралија, Индија). Филм је портрет града Варанасија, најсветијег од седам Индијских светих градова и место у које Хиндуси одлазе да умру у нади да ће досећи Мокшу – бити ослобођени од циклуса поновног рођења. Неколико такозваних „хотела смрти” нуде смештај верницима који одлазе у њих да дочекају смрт. Филм живи од фасцинантних кадрова реке, „хотела смрти” и њених житеља, обале реке на којој се деца дању играју, да би увече, недалеко одатле, учествовала у кремацијама на реци. Прецизним избором оптике, богатством детаља и гледаоци постају део овог света. Камера, која је готово непрестано у покрету, мирно, попут реке, документаристичком тачношћу бележи веру становника овог града.

Специјално признање за монтажу додељено је за филм „Отац Бајкал”, Марина Марија Мјелник (Русија). „Отац Бајкал” издваја се респектабилном продукцијом у којој се истиче добра и прецизна монтажа која, уз остале еле-

менте који су у филму видљиви са занатске стране, доприноси да ово дјело држи пажњу гледаоца од почетка до краја. Због тога, чак и пагански обичаји који се доносе гледаоцу у филму успјешно бивају сведени на минимум слике и тако не праве трауму ономе ко гледа. Та веза монтаже као филмског језика, и осталих чланова филмске екипе, допринијела је да обичајност људи Сибира, буду чврсто уткане у филмску причу.

Специјално признање за етнографски запис додељено је за филм „А сада сам мртав”, Изабел Бреденброкен- Филип Бергман, Isabel Bredenbröker, Philipp Bergmann: Now I Am Dead (Немачка). „Now I am Dead” је изванредан пример везе између антрополога и његовог/њеног теренског рада и реалних животних чињеница, како у њеном личном животу, тако и у заједници у којој ради теренска истраживања. Филм преиспитује начине на које се антрополог уклапа у заједницу – како учествује у њеном животу, али и какве су могућности да заједница, иако из сасвим другачије културе, учествује у животу антрополога. Притом филм поставља и теоријско-методолошка питања, преиспитује историју антропологије као дисциплине и, радећи то, показује да је могуће превазићи границе култура и остварити контакт на елементарном људском нивоу.

Награда за најбољи домаћи филм додељена је за филм „А сада се спушта вече” аутор: Маја Новаковић. Ово је филмским језиком испричана свакодневица двије старице које живе изоловано у брдима источне Босне. Дуги, поетски кадрови, који реферирају на сликарство, показују спорост њиховог живота чији је важан сегмент стална комуникација са природом и благом које узгајају и чувају. У том склопу је и чување традиционалног односа са природом (нематеријално културно наслеђе), што укључује и бајалице и ритуале против временских непогода. Прича о њиховом животу је и прича о умирању балканских села, у којима су они малобројни који су остали ипак сачували близак однос са природом и фину, топлу међуљудску комуникацију, обликовану не речима, него свакодневним ситним поступцима.

Награда за најбољи инострани филм додељена је за филм „Приче Кабо Коријентеса” аутор Ђорди Естева Jordi Esteve, Stories of Cabo Corrientes (Шпанија, Колумбија). Филм уводи гледаоца у свет магичних и фантастичних прича сачуваних међу потомцима некадашњих робова, доведених из Африке, у колумбијској области Кабо Кориентес. Он бележи низ прича о пореклу, херојима и виђењу света који их окружује и показује да је могуће очување усмене традиције, као најосетљивијег сегмента нематеријалног наслеђа, и да управо та традиција становницима ове области одређује место у простору и доживљај идентитета. Без икаквих ефеката, у црно-белој техници, филм нас премешта у друго време и простор, који су за становнике Кабо Кориентеса и даље веома живи и, у великој мери, обликују њихову свакодневицу.

Награда Гран при „Драгослав Антонијевић” додељена је за филм „Шта ако је Вавилон само мит?”, режија Сандрин Лонк (Француска) Sandrine Loncke, What if Babel was just a Myth? Филм „Шта ако је Вавилон само мит”

очигледно је светска прича испричана филмском камером на једном малом простору. Филм је снажна идентитетска бравура у ери глобализације. За сада, још увијек у мањој мјери, може да се пренесе и на наше просторе, и што се тиче писма и што се тиче језика. Осим основне идеје која носи филм, убрзаном изумирању језика у свијету, а самим тим у доброј мјери памћења о свом поријеклу, етносу па онда идентитету, редитељ и сниматељ успјешно су приказали племе у којем људи говоре 5-6 језика који би ускоро могли нестати као и многи прије њих. Та добра и позитивна лица, не само дјеце него и одраслих, апсолутно показују њихову љубав према свом етносу. Све вријеме филм држи пажњу иако он у суштини нема радњу, осим ако радња није истраживање феномена нестанка језика. Ради се о дјелу гдје се уз основну причу приказују и други елементи народа (пјесма, игра, одијевање, рад на земљи...) и за гледање је питка без прекомјерног инсистирања на егзотици коју Африка носи сама по себи. Поред тога, ту је веома пажљиво, без инсистирања, показан рад етнолингвиста на терену, у сталном напору да се упозна, забележи и тиме бар делимично сачува што је могуће више језика, у ери њиховог убрзаног нестајања. Аутори, чак и када се појављују у кадру, у потпуности су у функцији филма.

У закључку:

Више филмских великана је истицало како је од многих талената који су потребни за настајање филма најважнији дар за посматрање. Брајан Де Палма је својевремено, чак, тврдио како је сваки редитељ у суштини воајер.

На Фестивалу је било много занимљивих, добро оснимљених филмова који држе пажњу. Било је и оних који би се могли окарактерисати као врхунске репортаже или ТВ емисије. Жири је одлуку донио једногласно уважавајући чињеницу да је ово фестивал етнологског филма и водећи рачуна о филмском начину изражавања и предочавања публици.

Такође желимо истаћи да се Жири руководи начелом да филмови из копродукције равноправно припадају свим кинематографијама земаља које су учествовале у њиховом настанку. Донета одлука не подразумева било какве културне или политичке импликације.

У Београду, 16.октобра 2020.

Каталог Фестивала уређивао је ове године Иван Максимовић, у сарадњи с дизајнерком Тамаром Ристановић и члановима фестивалског тима који су чинили Маша Перунчић, Саша Срећковић и Ана Новаковић. Уводну реч каталога написао је Иван Максимовић, а затим је следио текст младе ауторке документарног филма Силвије Дивеки из Словачке, под називом „Култура и традиција на платну: портретисање угрожених”. Поговор у каталогу, заправо својеврсни научни осврт на дело недавно преминулог филмског документаристе Добривоја Пантелића написао је проф. др Слободан Наумовић. Превод и лектуру радили су Жељко Станимировић и Марија Крсмановић. Од ове године је поново уведен индекс наслова филмова и земаља продукције.

Штампани су плакат Фестивала, гол-уп-ови, као и посебан банер с најавом за манифестацију који је стајао на улазу у Етнографски музеј. Од промотивних активности урађен је и трејлер Фестивала.

Услед епидемиолошке ситуације ове године смо имали свега неколико гостију Фестивала из Србије, и то на отварању манифестације: Маја Новаковић, Добрила и Милан Пантелић, те Предраг Тодоровић са својом ТВ екипом из Свилајнца. Међу старим сарадницима и пријатељима Фестивала били су присутни још Драгомир Зупанц и Светлана Миљанић. Првобитан план и договор је био да у жирију буде реномирани професор визуелне антропологије Петер Крофорд (Норвешка), али је због отежаних могућности за путовање услед пандемије његов долазак одложен за следећу годину.

У погледу медијске промоције остварили смо опет добру сарадњу с новинарком и филмском документаристкињом Анитом Панић, што је дало и одговарајуће добре резултате у овом аспекту активности.

Медијска промоција обухватила је, између осталог:

1. Политика, културна страна, најави Фестивала, 13.10.
2. Радио Београд 2, Филмограма, гости С. Срећковић и В. Перовић
3. ТВ Студио Б. Прелиставање 9.10. гост Иван Максимовић емисије на Youtube
4. РТС Јутарњи програм, 14. 10. гост Иван Максимовић.
5. Медиасфера, интервју са Небојшом Илићем – Илкетом: <https://mediasfera.rs/2020/10/18/inervju-nebojsa-ilic-ilke-privilegija-je-bitiza-kamere/>
6. Дан у Београду. Најава Фестивала: www.danubeogradu.rs › tagovi › medunarodni-festival...
7. Новине Обреновац. Најава Фестивала, www.lokalnenovine.rs › kultura › kultt-14.10 › clanak
8. Еспресо. Најава Фестивала. www.espreso.rs › kultura › film › 29-medjunarodni-fes...
9. РТС сајт. Најава Фестивала, www.rts.rs › page › magazine › story › film-i-tv › posl..
10. РТС, Културни дневник. Отварање. 12.10. 2020., <https://youtu.be/C3E11Xo2Eug>
11. Медиасфера. Интервју с Добрилом Пантелић. <https://mediasfera.rs/2020/10/14/dobрила-pantelic-obicaјi-radјevine-da-se-proslost-ne-zaboravi/>
12. Радио Спутњик. Културна орбита. Гост Владимир Перовић, 10.10. https://rs.sputniknews.com/popup/radio/?audio_id=69242863
13. Медиасфера. Најава Фестивала, <https://mediasfera.rs/2020/10/12/29-medjunarodni-festival-etnoloskog-filma-u-online-izdanju/>
14. Радио Београд, Дневни магазин културе. Разговор са редитељком Мајом Новаковић и чланицом жирија Љиљаном Гавриловић. <https://www.rts.rs/page/radio/ci/story/28/radio-beograd-2/4113399/dnevni-magazin-kulture.html>

Основну медијску подршку „из куће” смо имали посредством сајта Фестивала (www.etnofilm.org), Youtube странице музеја, те кроз рад друштвених мрежа (Instagram, Facebook).

На онлајн платформи за гледање филмова регистровано је 260 налога.

Овогодишњи покровитељ Фестивала било је Министарство културе и информисања Републике Србије Такође је манифестацију помогла Продукција 64, фирма г. Жељка Левнаића који је ове године преминуо (In memoriam у каталогу).

Организација

Планирање, организацију и реализацију Фестивала радио је тим у саставу: Иван Максимовић, Маша Перуничих, Ана Новаковић, те Владимир Перовић, Анита Панић и Вук Ненезић (спољни сарадници) и Саша Срећковић. Посебно велику помоћ и подршку, и ван делокруга његовог задужења, пружио нам је селектор Владимир Перовић. У току самог Фестивала придружило нам се неколико студената, као и младе колегинице тренутно ангажоване на различитим пословима у Етнографском музеју (Теодора Радивојевић, Марија Пауновић и Катарина Селенић).

Примедбе на поједине аспекте Фестивала

Неопходна је оптимизација сајта Фестивала с обзиром на то да какав је сада не одговара свим потребама Фестивала у смислу његове активне промоције.

Београд, 5. новембар 2020.

*Саша Срећковић,
извршни директор Фестивала*